

Risicogericht oefenen voor een betere BHV

Risicogestuurd oefenen kan het antwoord zijn op een effectieve bedrijfshulpverlening in de praktijk. Vooropgesteld dat een bedrijf zich intern laat ondersteunen door medewerkers die beschikken over de benodigde kwalificaties en hulpmiddelen.

Medewerkers dienen te bezitten:

- Een erkende bedrijfshulpverleningskwalificatie;
- Standaard bedrijfshulpverleningsmiddelen zoals een AED, verbanddoos en de juiste brandblussers;
- Aanvullende bedrijfshulpverleningsmiddelen afgestemd op mogelijke risico's die zich binnen het bedrijf of bedrijfsactiviteiten kunnen voordoen;
- Basisvaardigheden en aanvullende vaardigheden afgestemd op de mogelijke risico's;
- Basisvaardigheden en aanvullende vaardigheden met regelmaat te hebben geoefend en geëvalueerd.

In de Arbeidsomstandighedenwet van vóór 2007 gold dat een bedrijf 1 bedrijfshulpverlener (BHV'er) op de 50 medewerkers beschikbaar moest hebben. De overheid is van deze eis afgestapt.

De huidige Arbowet schrijft in artikel 15 voor dat een werkgever zich laat bijstaan door één of meer werknemers die door hem zijn aangewezen als bedrijfshulpverleners. Het verlenen van deze bijstand houdt in elk geval in:

1. het verlenen van eerste hulp bij ongevallen;
2. het beperken en het bestrijden van brand en het beperken van de gevolgen van ongevallen;
3. het in noodsituaties alarmeren en evacueren van alle werknemers en andere personen in het bedrijf of de inrichting.

Daarbij beschikken bedrijfshulpverleners over een opleiding en uitrusting, zijn zodanig in aantal en georganiseerd dat zij bovengenoemde taken naar behoren kunnen vervullen.

Herhalen

Als een medewerker eenmaal gekwalificeerd is als bedrijfshulpverlener, dan adviseert het Nederlands Instituut Bedrijfshulpverlening (NIBHV) de basiskennis en -vaardigheden jaarlijks up-to-date te houden.

Jaarlijkse herhaling is in deze geen wettelijke eis. De praktijk leert dat herhalingstrainingen over het algemeen op een andere locatie wordt verzorgd dan de locatie waar bedrijfshulpverleners werkzaam zijn. Het opfrissen van deze kennis en vaardigheden is goed om nogmaals de revue te laten passeren. Er blijft altijd wel iets hangen.

Beter echter is het om dit plaats te laten vinden in een vertrouwde werkomgeving met middelen die op locatie daadwerkelijk kunnen worden toegepast. Enkele voorbeelden uit de praktijk zijn:

Risicogericht oefenen voor een betere BHV

Voorbeeld 1:

Medewerker die in een bouwput (beneden maaiveld gelegen) zijn voet ernstig verzwikt kan met behulp van een kuipbrancard (zoals [bijvoorbeeld](#)) uit deze put worden gehesen. Vooropgesteld dat dit wel uit veiligheidsoverwegingen nodig is. Kan worden gewacht totdat de professionele hulpdienst arriveert, dan is het uiteraard beter om de getroffene op locatie te ondersteunen in afwachting van de hulpdienst.

Van belang is om te weten op welke manier de getroffene op een veilige manier in de brancard moet worden gelegd en hoe deze vervolgens uit een bouwput kan worden gehesen. Bij de evaluatie van een oefening met kuipbrancard bleek dat het nodig is om een sturingslijn aan de brancard vast te maken zodat deze beter te begeleiden is. Alleen met oefenen weet men hoe te handelen in geval dat dit scenario plaatsvindt.

Voorbeeld 2:

Medewerker die mindervalide is en in veiligheid moet worden gebracht met behulp van een evac chair (zoals [bijvoorbeeld](#)). Deze stoel maakt het mogelijk om een minder valide persoon op een veilige manier via een trap naar de begane grond van een gebouw te kunnen verplaatsen. Er bestaat tevens een variant die het mogelijk maakt om vanuit een kelder iemand juist naar boven via een trap te kunnen verplaatsen. Betreffende persoon kan aansluitend worden geëvacueerd naar een verzamelplaats.

Bij het oefenen van dit scenario blijkt dat het absoluut een vereiste is om een instructie te krijgen hoe je deze stoel bedient. Zonder instructie blijkt dat het haast onmogelijk is om deze stoel op correcte wijze te kunnen gebruiken.

Is er sprake van een mindervalide medewerker dan ligt het voor de hand om een arbeidsplaats voor deze medewerker op de begane grond in te richten. Het gebruik van deze evacuatiestoel evenals de instructie zijn dan niet nodig. In dit laatste geval wordt conform de arbeidshygiënische strategie gehandeld.

Voorbeeld 3:

Een heftruck verliest om vooralsnog onbekende redenen hydraulische olie. Deze olie kan (ernstige) milieuschade veroorzaken als deze vloeistof in de bodem terecht komt. Weten waar absorptiekorrels liggen, is van belang om adequaat te kunnen handelen.

Dit is natuurlijk niet direct een taak die bij een BHV'er behoort, maar meer bij operationele medewerkers. Het scenario verandert natuurlijk wel als een medewerker hydraulische olie in zijn ogen en/of mond krijgt. Een material safety data sheet is dan wel handig binnen handbereik te hebben. Deze sheet geeft tekst en uitleg wat te doen als je in aanraking komt met het betreffende product.

Risicogericht oefenen voor een betere BHV

Evaluatie

Het lerend vermogen van een bedrijfshulpverleningsorganisatie is zeer groot wanneer scenario's worden geoefend die kunnen optreden. Van belang is om elk geoefend scenario achteraf te evalueren.

Dit geldt overigens ook als er sprake is van een ongeval. Een aspect dat moet worden meegenomen in het incidentenonderzoek is hoe effectief de bedrijfshulpverlening is geweest en waarop deze kan worden verbeterd.

Hoeveel BHV'ers?

Maatgevend voor het bepalen van het aantal BHV'ers is dus niet meer de verhouding tussen het aantal bedrijfshulpverleners en het aantal medewerkers dat binnen een bedrijf werkzaam is. Bepalend zijn de risico's die het bedrijf of bedrijfsactiviteiten met zich meebrengen en/ of de omstandigheden waaronder wordt gewerkt.

Bij het vaststellen van het aantal BHV'ers is het aan te bevelen met de volgende parameters rekening te houden:

- het aantal verdiepingen;
- het aantal vierkante meters vloeroppervlak;
- het aantal nooduitgangen en verzamelplaatsen;
- het aantal gebouwen (hoofd- en bijgebouwen);
- de inrichting van vertrekken (gesloten muren of juist glazen wanden);
- de opkomsttijd van de professionele hulpdiensten;
- de aard van de werkzaamheden;
- het aantal aanwezige medewerkers, bezoekers en minder valide personen.

Bij het verlenen van effectieve 1e hulp is **tijd** een belangrijk aspect om rekening mee te houden. Hoe meer meters afgelegd moeten worden of vertrekken worden gecontroleerd om te ontruimen of in actie te komen hoe meer kostbare tijd verloren kan gaan als dit niet goed gebeurt of als er vertragende factoren een rol spelen.

Oefenen

Vele bedrijven voeren jaarlijks een ontruimingsoefening uit. Uiteraard is dit zinvol. Hoe sneller een gebouw of vertrek wordt ontruimd des te sneller worden medewerkers veiliggesteld. Echter bedrijfshulpverlening beperkt zich zeker niet alleen maar tot ontruimen. Er zijn veel meer situaties te bedenken waar eerste hulp is gewenst nog voordat professionele hulpdiensten verder hulpverlening.

Vinden bedrijfsactiviteiten alleen maar binnen een kantooromgeving plaats, dan zullen de risico's minder groot zijn opdat een BHV-inzet nodig is. Scenario's waaraan in eerste instantie kan worden gedacht zijn: ontruiming, brand, onwelwording, hartinfarct, verslikking, verstuiking of struikeling.

Risicogericht oefenen voor een betere BHV

Lift

De meeste van deze situaties zijn met standaard bedrijfshulpverleningsmiddelen goed op te volgen. Het wordt een ander verhaal als iemand vast komt te zitten in een lift en er echt uit moet omdat er sprake is van dreigend gevaar. Of een mindervalide persoon met behulp van een evac chair vanaf een hoger gelegen verdieping moet worden geëvacueerd.

In geval van een lift is een training voor bedrijfshulpverleners nodig om deze veilig te kunnen openen en de liftcabine veilig te kunnen tornen (verplaatsen). Mogelijk dat een aanvullende uitrustig gewenst is (helm, zaklantaarn, handschoenen en portofoon). Belangrijk punt van aandacht is dat geen één lift hetzelfde is. Raadpleeg de installateur of het onderhoudsbedrijf van deze lift.

Is het nodig om een persoon in veiligheid te brengen met een evac chair dan geldt ook hierbij dat een training moet worden gevolgd. Uiteraard behoort zo'n stoel ook tot de BHV-uitrustig.

Een simpele doch effectieve manier om het toepassen van zo'n stoel te voorkomen is om een werkplek van een mindervalide persoon, zoals gezegd, standaard op de begane grond in te richten. Een bedrijf doet aan bronbestrijding en bespaart hiermee de kosten voor een aanvullende training en de aanschaf van een evacuatiestoel.

Arbeidsmiddelen

Voert een bedrijf activiteiten uit waarbij gebruik wordt gemaakt van arbeidsmiddelen zoals een (vork)hef- of reachtruck, een werkplaats en/ of smeerkuil en een opslagvoorziening dan kunnen zich andere risico's voordoen. Ook als er vele horizontale – en verticale transportbewegingen zijn, of als er werkzaamheden worden verricht nabij water, kunnen er specifieke ongevallen gebeuren.

Scenario's waaraan dan kan worden gedacht zijn: aanrijding, beknelling, bedwelming, in aanraking komen met gevaarlijke stoffen, ontploffing of te waterraking. In dit laatste geval kan er sprake zijn van onderkoelingsverschijnselen en/of verdrinking.

Hoe inventariseer je scenario's?

Een mogelijkheid om scenario's te inventariseren, is vooraf te bepalen welke situaties op basis van activiteiten kunnen voordoen.

Onderstaande tabel is slechts een voorbeeld maar kan wel een handig hulpmiddel zijn om de te oefenen praktijkgevaren in kaart te brengen. Aan de hand van frequentie, kans en effect wordt de grootte van het risico bepaald.

Risicogericht oefenen voor een betere BHV

Maatgevende factoren

Naast een prioritering in het oefenen, geeft de tabel eveneens inzicht in de benodigde kennis en (aanvullende) vaardigheden. Andere maatgevende factoren bij het bepalen van deze risicofactor zijn werkplek en/of werkomgeving.

Vindt een incident plaats in een werkomgeving waarvan een werkplek moeilijk bereikbaar is, dan zou met dit aspect eveneens rekening moeten worden gehouden. Bevindt de werkplek op een hoogte van 100 meter. Denk aan de gondel van een windturbine, dan is hulpverlening die moet worden verleend van een hele andere orde.

Scenario	Frequentie	Kans	Effect	Risico	Prioriteit	Kennis
persoon onwel, hartinfarct, verslikken	2	2	3	12	Middel	BHV, AED
Vrijgekomen product in milieu en/of ogen, mond	2	2	3	12	Middel	BHV, kunnen interpreteren van een Material Safety Data Sheet
brand en/of explosie	2	1	2	4	Laag	BHV, AED
ongeval en bijzonder ziekteverschijnsel	1	2	2	4	Laag	BHV, AED, EHBO
evacuatie mindervalide persoon	2	2	2	8	Middel	BHV
vast komen te zitten in lift	2	1	2	4	Laag	BHV + liftinstructie en beschikbaarheid aanvullende uitrusting
morsing gevaarlijke stoffen	2	2	2	8	Middel	BHV + productinformatiebladen + spill kit
persoon raakt te water (onderkoelingsversch	2	2	3	12	Middel	BHV-voorzieningen bij te water raken

Risicogericht oefenen voor een betere BHV

ijnselen en/of verdrinking)						
beknelling/aanrijding op (parkeer)terrein	2	2	3	12	Middel	BHV, EHBO + hoe om te gaan met beknelling
persoon struikelt/valt	2	2	2	8	Middel	BHV, EHBO + hoe om te gaan met beknelling

Legenda

Frequentie	Kans	Effect	Risico
1 = nooit	1 = klein	1 = klein	laag ≤ 4
2 = soms	2 = middelgroot	2 = middelgroot	middel > 4 en < 18
3 = regelmatig	3 = groot	3 = groot	hoog ≥ 18

Prioriteit

Hoog	Direct actie nemen en het betreffende scenario binnen 3 maanden oefenen en evalueren
Middel	Actie nemen en het betreffende scenario binnen 1 jaar oefenen en evalueren
Laag	Actie overwegen en het betreffende scenario binnen 3 jaar oefenen en evalueren

Risicogericht oefenen voor een betere BHV

Welke oefeningen kun je organiseren, uitvoeren en evalueren?

Oefeningen gebaseerd op bovengenoemde scenario's kunnen gemakkelijk worden gehouden. Een ervaren BHV-team is mogelijk in staat om dit geheel op eigen initiatief te doen. Anders is het advies om een interne veiligheidskundige hierbij te betrekken en/of dit in samenwerking met een extern bedrijf te organiseren.

Zo'n bedrijf beschikt vaak over een kaderinstructeur, (aanvullende) bedrijfshulpverleningsmiddelen en kan een lotusslachtoffer inschakelen. De afkorting LOTUS staat voor **Landelijke Opleiding Tot Uitbeelding van Slachtoffers**. Een lotusslachtoffer kan worden ingezet tijdens een BHV- of EHBO-training of een scenario-oefening en kan hierin een belangrijke rol spelen. Deze heeft daarbij de volgende taak: realistisch grimeren van letsels en ziektebeelden en deze waarheidsgetrouw op bedrijfshulpverleners overbrengen.

Verbeterpunten

Verder kan een kaderinstructeur als waarnemer fungeren en kan aan de hand van een evaluatie positieve punten en punten ter verbetering worden vastgesteld. Belangrijk is wel dat er opvolging plaatsvindt van de verbeterpunten.

Andere mogelijkheden van oefeningen zijn:

- Houden (en evalueren) van een table top-oefening. Dit is een veilige interactieve oefening als voorbereiding op een daadwerkelijke ontruiming of scenario-oefening. In één vertrek wordt ontruiming of casus met lego (poppetje, auto's e.d.) gehouden door het BHV-team. Door deze manier van trainen worden deelnemers bewust van hun verantwoordelijkheden en wordt inzichtelijk wat daarbij zijn/haar rol is. Aanwezige BHV-voorzieningen en -hulpmiddelen als vluchtwegen, installaties, kleine blusmiddelen en rook-, en brandscheidingen en de locatie van bijvoorbeeld een evac chair kunnen hierin worden betrokken;
- Communicatieoefening met behulp van een portofoon.

Tot slot.....

Als een activiteit niet veilig wordt uitgevoerd omdat preventieve maatregelen hebben gefaald dan is het van belang om direct na een ongeval eerste hulp te verlenen door eigen bedrijfshulpverleners in afwachting van professionele hulpdiensten zoals ambulance-, brandweer en politiepersoneel. Bedrijfshulpverlening als repressieve maatregel is bedoeld om zoveel mogelijk schade in volgorde van prioriteit te beperken aan:

1. De mens;
2. Het milieu;
3. Gebouwen.

Risicogericht oefenen voor een betere BHV

Een ander aspect waaraan binnen een bedrijf aandacht besteed moet worden, is nazorg. Hulpverleners, omstanders, getroffen en ook getuigen kunnen aan een (ernstig) incident een trauma overhouden.

Een traumatische gebeurtenis kan leiden tot uiting van allerlei emoties. Denk aan: bang, verdoofd, geschokt, verdrietig, schuld, gefrustreerd, boos of hulpeloos. Deze reacties zijn normaal na (stressvolle) incidenten en zullen in de meeste gevallen langzaam minder worden.

Het is van groot belang om vanuit het bedrijf hieraan aandacht te besteden en betrokkenen professionele hulp aan te bieden. [Instituut voor Psychotrauma \(IVP\)](#) biedt professionele hulp en is bereikbaar op het noodnummer: 088 – 3305 112

Het organiseren, uitvoeren en evalueren van scenario's binnen de eigen werklocatie levert vele voordelen op. Een kleine opsomming van de voordelen.

Bedrijfs hulpverleners:

- Leren beter de eigen werkomgeving kennen;
- Kunnen (aanvullende) bedrijfs hulpverleningsmiddelen ter plaatse toepassen;
- Worden eerder herkend door eigen medewerkers;
- Ontwikkelen aanvullende vaardigheden die als het er echt op aankomt kunnen toepassen;
- Dragen bij aan de zelfverzekerdheid;
- Krijgen de erkenning die ze verdienen.

Werkgevers

- Beschikken over gekwalificeerde en zelfverzekerde hulpverleners die weten hoe te handelen in geval van een calamiteit;
- Geven een vertrouwd signaal af naar werknemers en laten zien dat bedrijfs hulpverlening een plaats geeft die het verdient;
- Optimaliseren hun eigen bedrijfs hulpverleningsorganisatie door te oefenen en te evalueren;
- Voldoen aan wettelijke eisen.

Wacht niet te lang met scenariotrainingen, kom in BHV-actie en begin er vandaag mee nu het nog kan!

Geraadpleegde bronnen:

- Arbeidsomstandighedenwet;
- Nen 8112 (Bedrijfsnoodorganisatie en bedrijfs hulpverlening): januari 2017;